

Høringsuttalelse Verneforslag Hjerkinns Skytefelt og Utkast til forvaltningsplan Dovrefjell

Furuhaugli Turisthytter har vært aktør på Dovrefjell siden 1930 med overnatting, camping og servering. Dagens vertskap har vært aktive i den lokale næringsforening, destinasjonsselskapet for reiseliv i regionen, lokal politikk inkludert verv i nasjonalparkstyre, og i prosjekter med verdiskapning innenfor natur og kulturhistorie i området. I den forbindelse ble det i 2014 opprettet et bedriftsnettverk på Dovrefjell med de fleste aktører på Dovrefjell som medlemmer. Furuhaugli har også her hatt en lederrolle for å utvikle produkter og samarbeid frem mot 2020 med utvidelse av verneområder og manglende omsetning fra Forsvaret i forbindelse med avslutning av aktiviteter og ryddearbeid. Utviklingen av moskus som fyrtårn for reiselivet og merkevarebygging rundt dette var ett av hovedtemaet for prosjekt og nettverkssamarbeid. Et annet var vertskap og guideopplæring. Som resultat av dette valgte Furuhaugli etter hvert å starte med egne guider for moskus og elg safari, og har dessuten vært pådriver for å knytte lokale produkter opp mot merkevarebyggingen. Moskusøl og moskusvaffer har vært blant de tingene som har blitt presentert. Suksessen med førstnevnte førte videre til oppstarten av eget nanobryggeri i tilknytning til restauranten. Furuhaugli har de siste årene vært pådriver for å få hele området og regionen klassifisert som Bærekraftig Reisemål. Bedriften har siden 2005 vært Miljøfyrtårn sertifisert og jobber også med Norsk Økoturisme sertifisering for å knytte guidevirksomheten inn i disse grunnprinsippene.

I forbindelse med høringsuttalelse kunne undertegnede som leder i bedriftsnettverket brukt dette som vinkling for uttalelsen. Men fordi enkeltbedrifter er bedt om å skrive egne uttalelser og fordi vi mener enkelte har allerede fått presentert seg ekstra, så velger vi å fokusere på egne produkter og aktiviteter når vi nå sender dette inn.

Det betyr at hovedfokuset er; daglig moskus guiding til fots i sommer- og høstsesong, og guiding knyttet opp mot fotosafari hele året. Guidevirksomheten til Furuhaugli ligger på ca 360 000 kr de siste 2 årene etter en beskjeden oppstart i 2014. Moskus guiding utgjør 85% av denne inntekten. I 2015 var vi den største aktøren ifølge forvaltningen med flest gjester og flest turer. Tallet for 2016 er ikke presentert, men vi hadde da flere turer, men litt færre i gjennomsnitt. På grunn av større tilgang til gjester fra ulike overnattingssteder og lengre historie for markedsføring av turer så har flere av de andre aktørene flere gjester i snitt per tur, men de velger seg kun den perioden med flest deltakere som sesong. Vi antar derfor at vi fortsatt har flest turer. At Furuhaugli er åpent hele året påvirker dette fordi vi mottar en del gjester for overnatting i de perioder hvor andre har stengt. Det betyr også at vi har grupper som er med andre på tur, har egne tillatelser eller som går på egen hånd. Å tallfeste effekten av de 7-800 gjestene på moskus safari er vanskelig. Enkelte kommer fra andre bedrifter i området, noen har kun overnatting og andre igjen har full pakke med mat og drikke. Sistnevnte gruppe er sterkt økende og førstnevnte legger jo igjen penger hos andre lokale aktører, så et anslag på mellom 350-950 for disse basistjenestene er ikke usannsynlig. Det finnes også andre tjenester man kan regne inn men antageligvis ligger verdiskapningen hos Furuhaugli for de som er med på tur, på 800'-1 mill. Tar man med de som går på egen hånd eller andre med tillatelse, produkter og mat/drikke med moskus fokus, vil det nok stige til det dobbelte. Alt dette av en totalomsetning på 4,6 mill i 2016. Det betyr at moskus som produkt er en stor del av grunnen til 4-dobling av omsetning på 15 år, og at det ikke lengre betyr så mye at vi ligger 800 usynlige meter unna E6 og midt mellom alt på Dombås eller Hjerkinns.

Fokus på guidingen til Furuhaugli er basert på godt vertskap, nær kontakt med deltakerne gjennom maksantall pr guide, og god informasjon før og under turen. Etter 20-30 min med brifing med generell informasjon, hvordan man leser tegn fra dyrene, varsomhet, grensesetting, andre dyrearter, nasjonalparkinfo, sporløst besøk med fokus på søppel og toalettbesøk, så forflytter vi oss til startpunkt. Disse varieres etter sesong, vær og tidligere observasjoner osv. Ofte er vi først ute av guidene og vi har også ofte flere startpunkter enn det som ble brukt før vi startet opp. Samarbeid med forvaltning og SNO er god, og også med de andre aktørene. Våre gjester skriver også under på at de skal følge våre råd og med beskjed om at turen avbrytes ved brudd på reglene.

I løpet av året kommer det mange forespørsler med utfordringer i forhold til de tillatelse som er gitt og da benytter vi forvaltningsmyndighetene som sparringspartner for å unngå overtramp. Mange tilreisende fotografer og filmselskap ønsker å finne alle dyreartene på Dovrefjell, men vi er veldig bevisst på å gi konkret tilbakemelding på hva som er kommersielt tilgjengelig for guiding. Noen skjønner dette ganske klart, mens andre hører vi ikke mer fra. Det hender jo selvsagt også at man opplever ting andre veien hvor det er gjester med klar verneholdning som ikke forstår hvordan vi som privatpersoner kan jakte på villrein for servering i egen bedrift. Vi bruker derfor også noe tid på å forklare historie og tradisjon for de som deltar på våre turer. Furuhaugli driver ikke med egne turer først og fremst fordi vi skal skape mer omsetning. Vi driver med dette fordi vi tror vi kan tilby noe mer og med en klar miljø- og bærekraft profil som gjør at gjestene sitter igjen med litt mer kunnskap om hvordan det er å leve i dette sårbare med barske området. Det betyr ikke at de andre aktørene gjør en dårligere jobb, den gjøres bare litt annerledes. Alternativet for alle er jo at ingen gjør denne jobben, og det er mye verre. Det finnes utallige eksempler på at privatpersoner eller såkalte fotografer oppfører seg dårligere fordi de ikke har lokalkunnskap eller kjenner til hvordan man skal oppføre seg overfor moskus eller annet vilt på Dovrefjell. Selv på fotosafari hvor vi tilbyr brifing og guide på første tur (De går evt på egen hånd fra dag 2), så hører vi om episoder hvor våre gjester har opplevd andre som mer nærgående og om dyr som reagerer på dette. Det gir oss selvsagt inntrykk av at de har forstått budskapet og har sett hva som kan skje for de som mangler denne kunnskapen.

I verneforslaget beskrives ulike aktiviteter og graden av påvirkning. Det beskrives også effekten av verneforslaget for den enkelte aktivitet, og i dette er moskus guiding til fots en av de store taperne. I de møter vi har deltatt på så har heller ikke guiding til fots blitt anslått å skulle miste noen rettigheter mens det nå i endelig forslag viser seg å få store konsekvenser. Det er et paradoks at den mest miljøvennlige aktiviteten med mest informasjon om vern og dyreliv er den aktiviteten som straffes hardest. Alternativet er jo ingen guiding og det betyr jo frislipp av besøkende i alle retninger til alle tider, og uten informasjon om hvordan man skal oppføre seg. Målinger viser at det allerede er 2/3 av alle som man antar kommer for å se moskus som går uten guide. Disse trenger jo ikke bry seg det minste om hverken eksisterende regelverk eller kommende, såfremt de beveger seg til fots. Hvordan skal vi stå ved en usynlig grense å peke i retning av dyr når andre bare går videre frem? Det skal ikke veldig mye kunnskap om menneskelig tenkemåte for å forstå at våre gjester da aldri vil anbefale dette, delta igjen eller unngå å gå på egen hånd neste gang.

Når det gjelder valg av alternativer i verneforslaget mener Furuhaugli at Alternativ 2 er mest fornuftig. Likevel stiller vi spørsmål med bruken av biotopvernområder langs Snøheimveien. Som beskrevet i innlegg på siste informasjonsmøte på Toftemo, bør det være tilstrekkelig å bruke LVO på nedre del og Nasjonalpark på øvre del, og fortsatt beholde foreslått regelverk. Selv om Furuhaugli ikke har drevet med moskuguiding på egen hånd lenge, så har vi inngående kunnskap om arealbruk gjennom kjøpte tjenester siden dagens vertskap overtok drift i 2000. De siste 2 årene har man vært nødt til å benytte større areal for å finne moskus også i sommersesongen enn tidligere. Det skyldes ikke økte deltakere siden dette tallet er nokså stabilt, men økt fokus fra andre. Disse beveger seg

heller ikke bare i område mellom kl 9 og 15 men betydelig lengre. Det er dessverre også slik at mye informasjon om hvor man skal start eller gå ligger tilgjengelig på alle språk på mange nettsider. Det promoterer til og med på nasjonalparkinfo uten å nevne at man kan bruke guide, til tross for at de fleste innen forvaltningen skjønner at dette er bedre. For egen del betydde sommeren 2016 at vi brukte et areal som spente seg fra der hvor Vålåsjøveien forlater parallellen med E6 og svinger mot Grisungen, og helt til Nystuggudalen ovenfor Kongsvold. På 3 turer ble også Snøheim valgt som utgangspunkt etter å ha tatt bussen dit. Dette er selvsagt ikke ideelt fordi det koster ekstra penger, men nødvendig i periode hvor det ikke fantes dyr fremfor Kolla eller i Grisungdalen. Det betydde minst 2,5t å gå fra startpunktet en vei og at det ble vanskeligere for flere å delta. Guidene er godt trent men det er et økende antall gjester som deltar fordi de ikke klarer å finne dem selv og som tror vi kan trylle dyrene nærmere. Det å ta bussen inn betyr ikke nødvendigvis større trykk mot dyrelivet. Disse bussene er ofte fulle uansett og til tider kan enkelte sjåførere virke som egne moskusguider med stopp, rygging (!) og info til passasjerer. For selve guidingen i dette området ble det brukt etablerte stier slik som det vanligvis gjøres i alle områder. Poenget er at det vil være behov for å bruke større arealer enn de bruksområder som skisseres også i andre perioder enn 01.juni-15.juli. Det bør derfor være mulig å søke om dispensasjon for organisert ferdsel til fots for autoriserte guider også etter 15 juli. Skulle vi få spørsmål om guidet tur for eksempel på toppen av Snøhetta vil det da ikke være mulig slik det fremstilles nå. I tillegg vil vi få en kunstig grense der vi kommer til et punkt der vi som guide må snu fordi vi ikke kan gå lengre. I en situasjon der dyrene kanskje er på en kilometer fra oss vil det virke veldig unaturlig å avslutte turen her.

Tidspunkt for start moskusguiding daglig for Furuhaugli er umiddelbart etter 17.mai. Det er slett ikke alle områder som da kan benyttes, ettersom våren ikke er kommet like langt overalt. Datoen er likevel basert på et litt større innrykk på overnattingsbedrifter fordi mange turister ikke skjønner at våren på Dovrefjell er på helt andre tidspunkt enn andre deler av Norge. Områder som er brukt mest i denne perioden frem til juni er i skytefeltet. Fra midten av juni blir det betydelig mer turister som ønsker guiding. Områder rundt Kongsvold, Grønnbakken og Vålåsjøhø via Tverrfjellet er mest aktuelt fortsatt. Rundt midten av juli ble trykket fra andre gjester via Kongsvold så stort at de andre guidene kom til Grønnbakken hvor vi hadde vært mest til da. Andre turister kunne da se grupper og dyr fra stien mot Reinheim og kom sakte men sikkert etter. Som nevnt over så fortsetter disse å gå lengre utover ettermiddag og kveld og det ikke lenge før alle dyr var borte. Hvis dette blir representativt for fremtiden så er det vanskelig å finne dyr foran Kolla og nordøstover fra 15.juli. Lengre sydover langs høene ovenfor Vålåsjø ble da brukt selv av aktørene fra Oppdal, men det ble en uke hvor det var vanskelig å finne dyr nærme nok for å rekke turer under 6t. Etter bussturene til Snøheim dukket flere dyr opp i Grisungdalen og rundt Rolstad seter. Disse beveget seg sakte nordøstover og kunne finnes rundt Lille Ringvei fra litt ut i august og helt frem til sesongslutt første helg i oktober. Så for perioden 15.juli og utover så er det behov for større areal. Det er også i denne perioden det er størst trafikk til DNT sine hytter og til topturer for Snøhetta (samt helger fra skolestart). Det vil gi helt klart mindre press på ulike områder. Den eneste kontakt med reinsdyr med unntak av observasjoner på veldig langt hold, var siste dag før jakta begynte da en liten bukkeflokk kom springene gjennom Grisungdalen. Som villreinjeger i Dovrefjell og Rondane siste 15 år er det ikke unaturlig at vi som guider oppdager disse på betydelig lengre avstand enn deltakerne på moskus turer. Vi har uansett klare regler for hvordan vi forholder oss, jfr Dovrevettreglene til forvaltningen.

Det beskrives i verneforslaget hvordan man kan inngå tettere samarbeid med reiselivsaktørene for økt verdiskapning og bedre forståelse for vern og dyrelivet i nasjonalparken. Det vises også til kvalitetsordninger og det nasjonale arbeidet med dette. Ut i fra verneforslaget er det vanskelig å se hvordan dette skal kunne fungere, men det er mulig man har tenkt å bringe dette opp i utkast til forvaltningsplan. Tillatelsen til drive med moskus guiding i nasjonalparken om sommeren var ikke så

enkelt å få, og det kreves også deltakelse på kurs/møter samt nøye rapportering i etterkant. Forvaltningen kunne sikkert vært enda strengere med de som ikke leverer i tide, eller som av andre grunner deltar. Det er også gitt tillatelse til vinterguiding med teltbruk opptil 1 uke i utvalgte områder inkl evt transport av deltakere og utstyr med hundespenn (drop off). Furuhaugli er 1 av 2 bedrifter som har denne tillatelsen. Den har aldri vært brukt på annet enn dagsturer til fots men var viktig å kunne ha i tilfelle forespørsler. I vintersesongen er det langt flere andre som har fått tillatelse til mer eller mindre organiserte turer for fotosafari. Mange av disse overnatter i området og brukes også hundespenn(!), mens andre ligger i hytter på etablerte turiststeder. Noen gjør dette årlig med ulike deltakere mens andre har kun 1 tur. Vi kjenner disse best som overnattingssted, men de søker også info fordi de vet vi kjenner området og dyrene. Denne gruppen Andre aktører er økende for hver vinter og det varierende hvor mye de søker om tillatelse først. Vi vet også at det ved tilfeldige søknader til forvaltningen nevnes evt bruk av lokale firma for førstehåndsguiding, men at det ikke alltid fører til flere gjester på dette. Dersom mengden Andre aktører skal holdes stabil må bruk av tillatelse for bruk av NP områder knyttes mer opp til kravet som stilles for daglige kommersielle turer, dvs til kursdeltakelse og rapporter. Dette vil stoppe mange fra å søke om egen tillatelse utover bruksområdene i LVO. Det vil mest sannsynlig også stoppe dem fra å oppsøke villrein og fjellrevområder.

For Furuhaugli isolert sett så er ikke bruken av skytefeltet til hundekjøring nødvendig. De etablerte områdene i Follidal er nærme nok til daglige turer for de fleste, og til trening. Det kreves mye ressurser å forflytte hunder og utstyr for å bruke skytefeltet og det vil derfor sjelden være lønnsom i forhold til de konkurrerende områder slike tjenester tilbys. Vinteren 2016 hadde vi en større gruppe som ønsket å teste seg selv med hundekjøring og moskus. Vi valgte å skille disse og kjøre fra Grønnbakken mot Follidal første dag og i stedet velge trugetur andre veien for å finne moskus neste dag. Hundespenn for fotosafari med drop-off er for så vidt et produkt som kan benyttes men det er relativt kostbart og derfor ikke for alle. Disse velger områder med store ansamlinger av moskus, f.eks ovenfor Kongsvold, men dette er neppe noen fordel for dyrene siden mange av de litt uvitende privatpersoner og mindre grupper også velger samme område. I de tilfeller vi har hatt slike besøkende i samme områder som fotturer, så ser vi at dyrene ofte velger å trekke lengre inn neste dag noe som gjør turen lengre for oss. Hundekjøring må uansett være søknadspiktig slik at en unngår at utenlandske aktører kommer med egne hunder inn og slipper unna søknad fordi de bare er på vennetur. Eksempler på dette har kommet frem i de siste årene. Hvor mange hunder som blir definert i et spenn er for så vidt uinteressant. 1 hund i stram linje er ikke et spenn uansett.

Sykkel er også definert som en utfordring for verneforslaget. Vålåsjøveien er fin til dette formålet og den kan også være en grei utførselskanal i forbindelse med jakt. Snøheimveien er nok best for sykling ut og ikke inn, men vi ser utfordring i det å skulle ta med mange sykler på bussen selv om vi mener det burde være mulig å løse praktisk. Moskusguiding på sykkel er neppe noe produkt, men det kan være at tilfeldige besøkende kan tro dette. De fleste vil finne større problemer enn fordeler med dette, selv om Dovrefjell er et fantastisk sted også på sykkelsete.

I eksisterende nasjonalpark opprettes Moskusstien som supplement for å kanalisere trafikken vekk fra de dypere områdene av NP. Det er tvilsomt at dette vil være nok all den tid moskusen neppe befinner seg i dette området mer enn i begynnelsen og slutten av sesongen. I den perioden med mest trafikk inn vil det ikke stoppe folk fra å gå lengre. Til tross for at det neppe gagnar andre bedrifter i nettverket, så foreslår Furuhaugli å gjøre alvor av det å legge ned Reinheim. Oppgradering er nødt til å bety økt trafikk til hytta, det skjønner alle med bare den minste reiselivserfaring. Det påpekes hele tiden at det er 2 store barrierer for villreins trekk i området og ettersom Snøheim er bygd ut, tidsregulert åpning, har nesten all tilførsel med buss og samtidig «server» Snøhetta som

toppturmål, så mener vi at man skal ta den andre kanalen. Den er også langt nærmere fjellrevens oppvekstområde og dette er allerede spredt i ulike fotomiljøer. Vi opplever også økt etterspørsel etter overnatting før man legger i vei innover i disse sporene både, sommer og vinter. De fleste av disse er nå utenlandske turister og ikke typiske DNT medlemmer eller studenter. De er heller ikke alltid ute etter moskus, men får som regel servert rikelig av disse på turen, i tillegg til observasjoner av fjellrev og villrein.

Andre spesielle høringstema. Furuhaugli har ingen kommentarer til bebyggelsen i Vesllie, oppsynsbuer, ansvar for drift og vedlikehold veier, grenser rundt Grisungen.

Konklusjon;

Når det gjelder åpning for organisert ferdsel i NP 01.06-15.07 så mener vi som beskrevet over at det må være mulig i definert forvaltningsplan å tillate en utvidelse til første helg i oktober for bedrifter som allerede har tillatelse til daglige turer til fots og som er underlagt strengt kontrollert regelverk.

I forbindelse stor utfart til Reinheim/Snøheim og Snøhetta samt reinsdyrjakt vil det være mye folk i område uansett frem til uke 40.

Beskrivelse av reaksjon for ikke å etterleve regelverket bør også inngå i denne tillatelsen. Dovrefjell bør være pilotområde for sertifisering av guider/guidefirma og obligatorisk kursoppmøte og rapportering påkrevet. Da forsvinner de som ser muligheten til raske penger og som skjuler seg bak naturkunnskap fra andre områder/land.

I tillegg burde det vært strengere krav også i LVO i forhold til organisert ferdsel. Slik det blir nå åpnes det for at alle som vil kan gå/ drive guiding. Det kan bety flere aktører som ikke er søknadspliktige og ikke har de retningslinjene som er praktisert til nå og som bare går i sesongen.

Elsyssel bør tillates i jaktperioden av jegere med behov for transport. Dette påvirker ikke stressnivå til reinen og gjør det lettere å spre trykket på flokkene. All annen diskusjon om buss eller kjøring under jaktperioden bør være slik regelverket er i dag.

Åpningstid på Snøheim bør følge busstider, og bruk av kjøring med bil reduseres til minimum. Samlasting varetransport bør oppfordres og forbedres i forhold til dagens situasjon. Reinheim trenger ingen kjøring hvis den fjernes.

Demning ved Einøvlingen trenger ikke fjernes. Det er bedre at man bruker ressurser på å fjerne eller knuse betongbunkersene som står igjen etter Forsvaret.

Furuhaugli mener trekket foran Kolla er ivaretatt all den tid Reinheim foreslås fjernet. Deler av stinettet vil da benyttes mindre av disse besøkende og det vil være folketomt i større deler av døgnet.

Vi har skjønnet det slik at det er verneverdiene i området som danner grunnlaget for et forslag om vern, og at i Fylkesmannens oppdrag inngår det også å ivareta nærings- og brukerinteressene. Vi håper at vi som reiselivsbedrift på Dovrefjell kan videreføre vår bruk av området til organiserte turer med riktig og god informasjon øke de tilreisende sitt syn på verneverdiene i den nye nasjonalparken.

Mvh

Stein Pedersen

Daglig leder , Furuhaugli Turisthytter AS